

Hugsanleg áhrif
virkjunarframkvæmda á
vatnafræðilega þætti á borð við
rennsli, vatnshita, magn svifaurs

Jórunn Harðardóttir

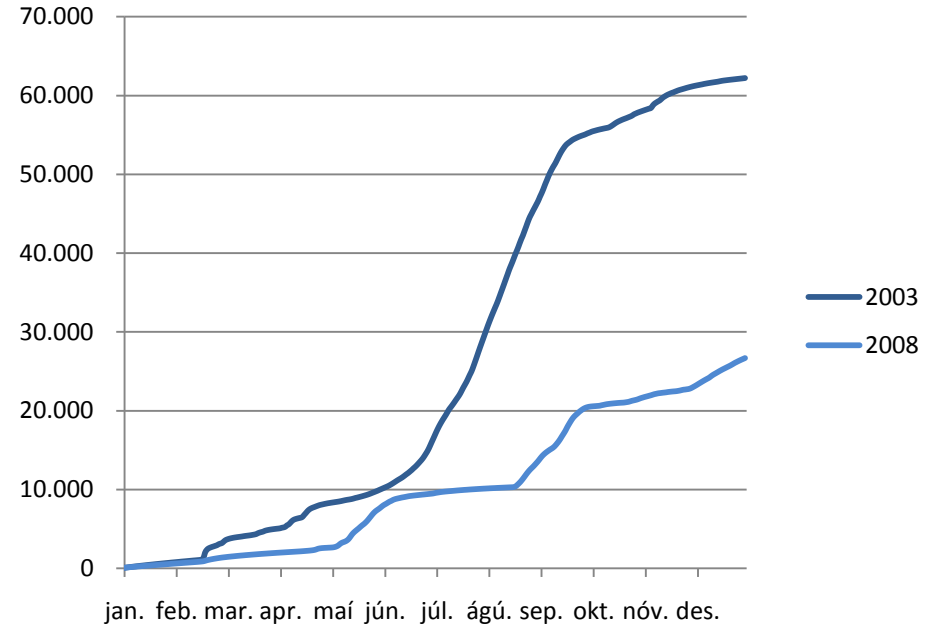
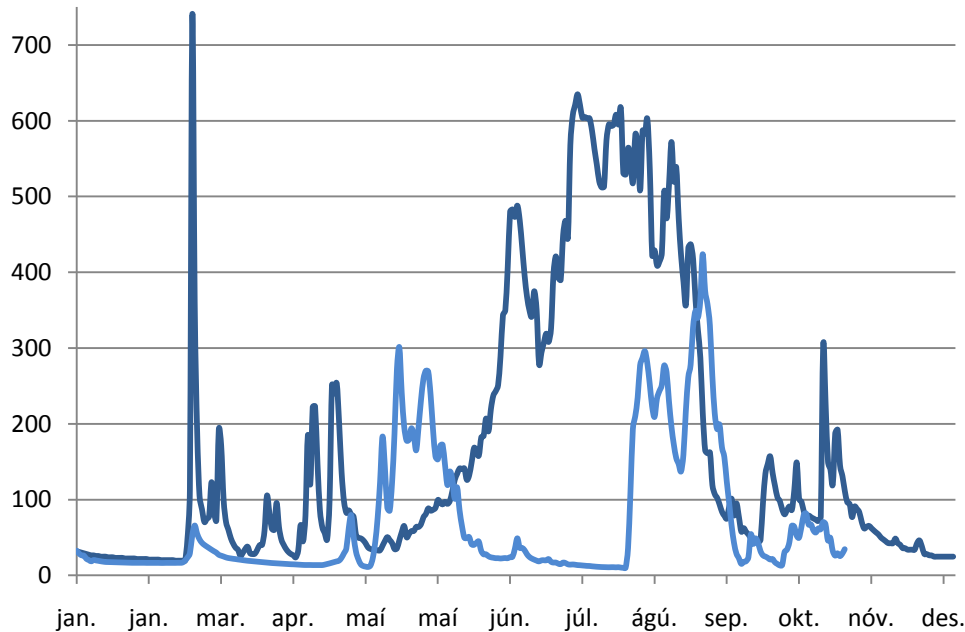
Áhrif virkjanaframkvæmda *dæmi*

- Rennsli
- Grunnvatn
- Vatnshiti
- Aurburður
  - Svifaur
  - Skriðaur
- Litur stöðuvatna
- Ljósgleypni
- Rof
  - Farvegir
  - Strönd
- Framburður næringarefna til sjávar

Rennsli

- Rennsli mælt í öllum stærri virkjuðum vatnsföllum fyrir og eftir virkjun
- Breytingar í rennsli
  - árstíðasveifla breytist, meira vetrarrennsli
  - flóðatoppar dempast, sér í lagi minni toppar en stærri flóðatoppar haldi sér, t.d. í Þjórsá
  - færsla vatns á milli vatnasviða, Kárahnjúkavirkjun

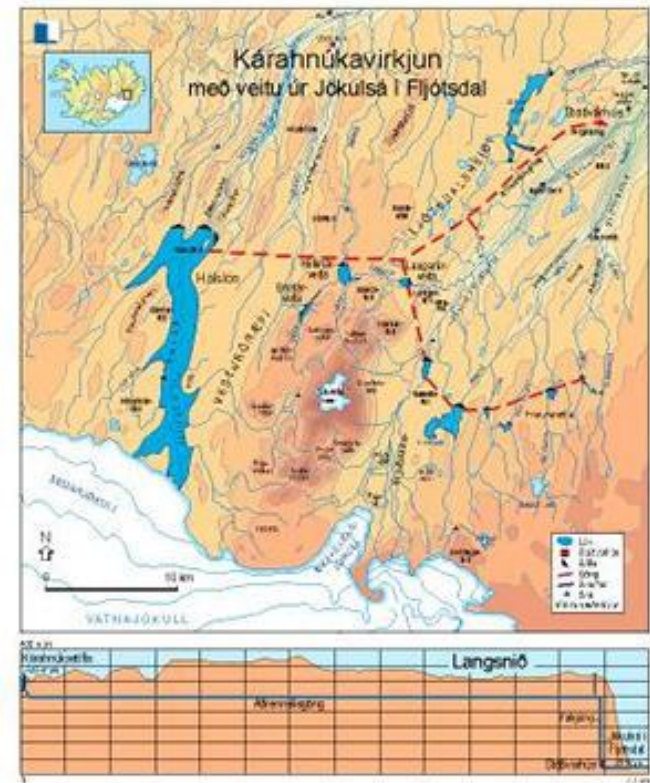
Rennsli Jökulsár á Dal 2003/2008

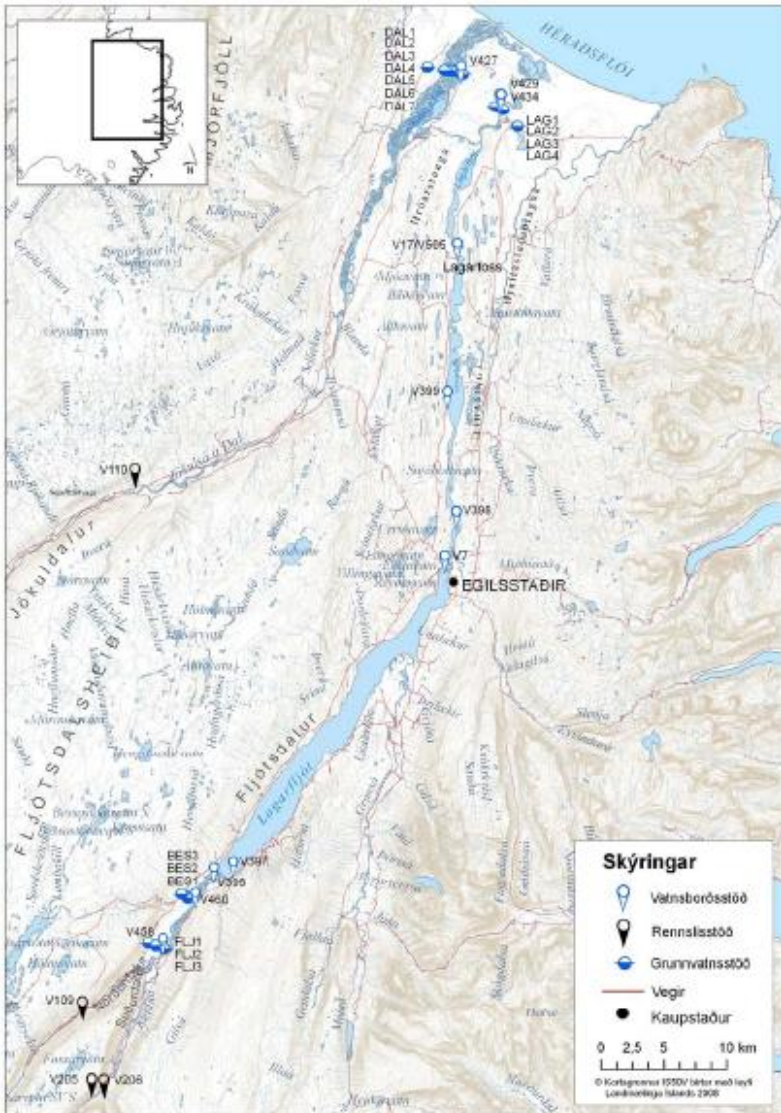
— 2003
— 2008

Kárahnjúkavirkjun

- Mikil breyting á rennslisháttum á stóru landssvæði
- Rennsli fyrir virkjun þekkt í flestum stærri ám á vatnasviðinu, t.d. Jökulsá á Dal, Jökulsá í Fljótsdal, Lagarfljót, Fellsá, Kelduá, Reykjará, Hrafnkela
- Rennsli eftir virkjun mælt á helstu stöðum svo og í frárennsliskurði virkjunar

Grunnvatn

- Grunnvatn getur breyst – eykst eða minnkar eftir aðstæðum
- Eykst í kringum lónstæði; getur minnkar ef vatni er veitt yfir á önnur svæði
- Grunnvatn á Héraði vaktað fyrir og eftir virkjun

Egill Axelsson 2008: Vatnsborðsmælingar og grunnvatnsmælingar í Fljótsdal og Héraði fyrir Kárahnjúkavirkjun. LV-2008/033-VM-2008/01

Vatnshiti

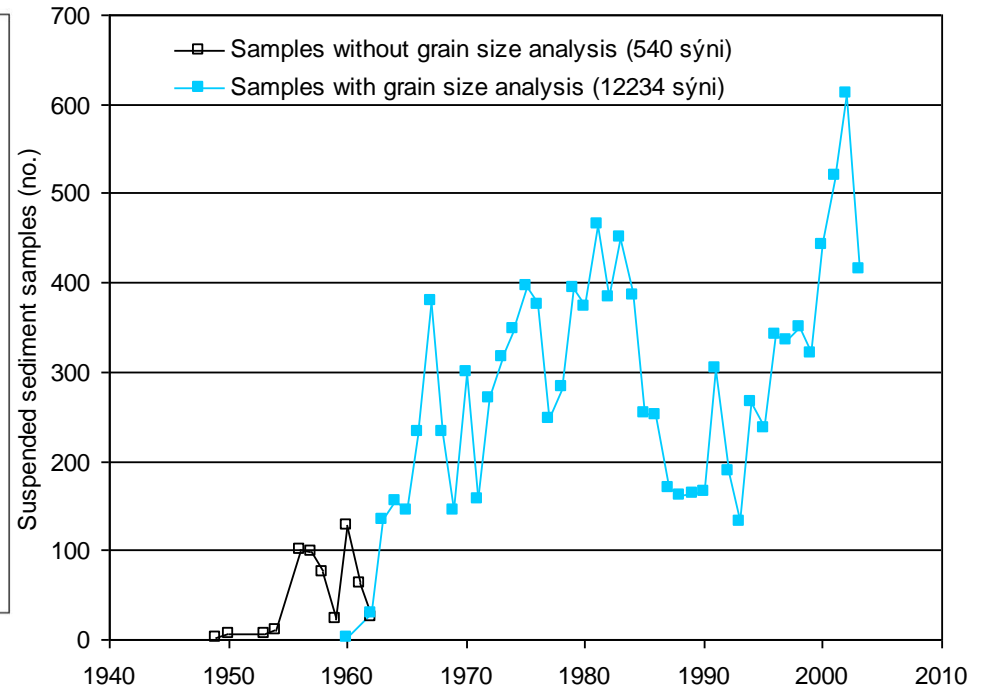
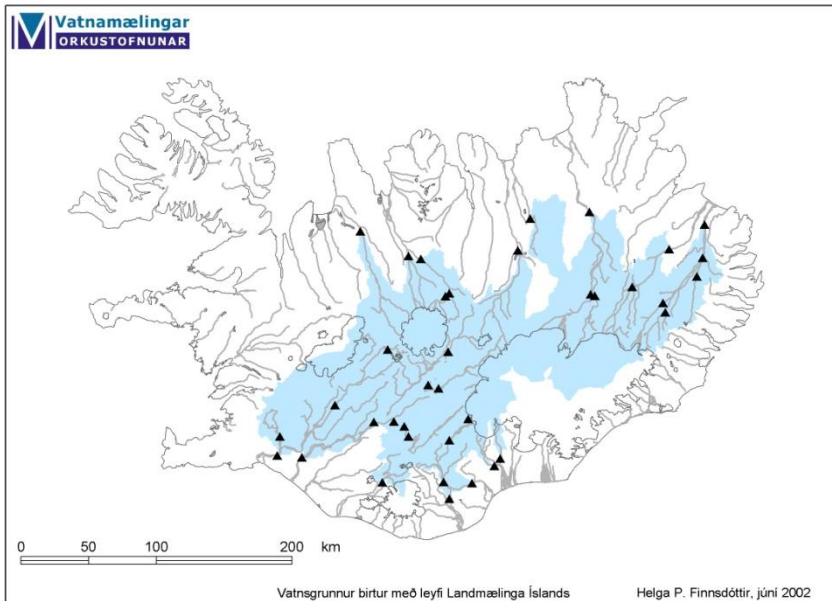
- Mælingar við marga vatnshæðarmæla
- Sérstakar sniðmælingar í Lagarfljóti
  - mælingar við Freysnes og Hafursá
  - samantektarskýrsla fyrir virkjun
    - Vatnshitamælingar Landsvirkjunar og Vatnamælinga á Austurlandi árin 1995-2007 : Victor Kr. Helgason og Egill Axelsson

Aurburður

- Aurburður verulega háður mörgum öðrum umhverfispáttum, s.s.:
  - vatnsfallagerð (jökulá, dragá, lindá), þ.e. uppruni vatnsins
  - rennsli
  - jöklabreytingar (framskrið, jökulhlaup...)
  - miðlun/lón
- Aurburður er mældur fyrir virkjun vatnsfalla
  - hönnun mannvirkja, lónstærð, túrbínur...
  - umhverfismat

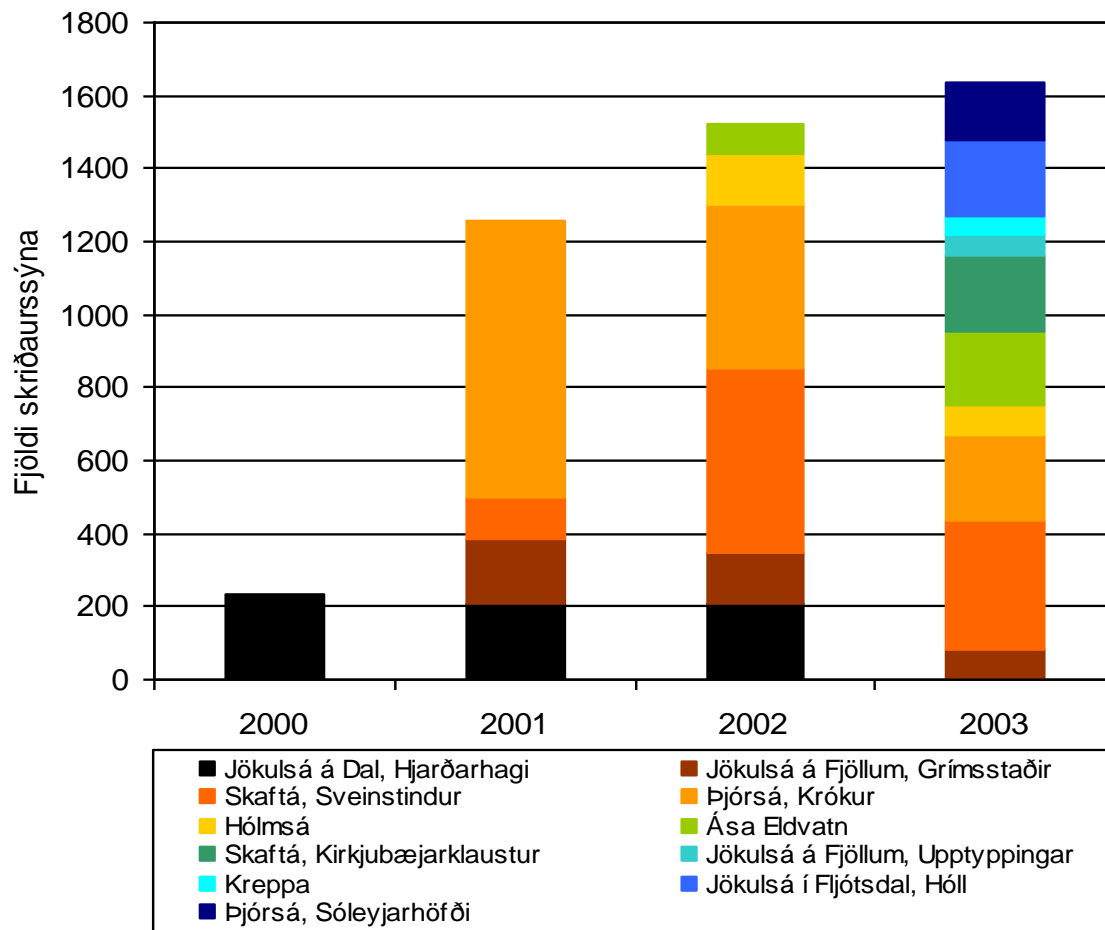

Aurburðarmælingar

- Kerfisbundnar mælingar á svifaursstyrk hófust 1949
- Kerfisbundar mælingar á kornastærð svifaurs árið 1963

Mælingar á skriðaur

Svifaursframburður

River characteristics

↑ increasing basin size

River, sampling site	Basin _{total} * (km ²)	Basin _{glacier} * (km ²)	Q_{mean} (m ³ s ⁻¹)	Q_{max} (m ³ s ⁻¹)	Q_{min} (m ³ s ⁻¹)
Þjórsá, Krókur	7379	1014	352	1459	44.1
Jökulsá á Fjöllum, Grímsstaðir	5178	448	170	2757	43.9
Jökulsá á Dal, Hjarðarhagi	3322	1421	145	1180	7.6
Ása-Eldvatn (part of lower Skaftá)	>1469	494	70.3	797	10.4
Skaftá, Sveinstindur	714	494	42.8	1363	14.5
Hólmsá	236	50	34.4	347	11.4

Suspended load

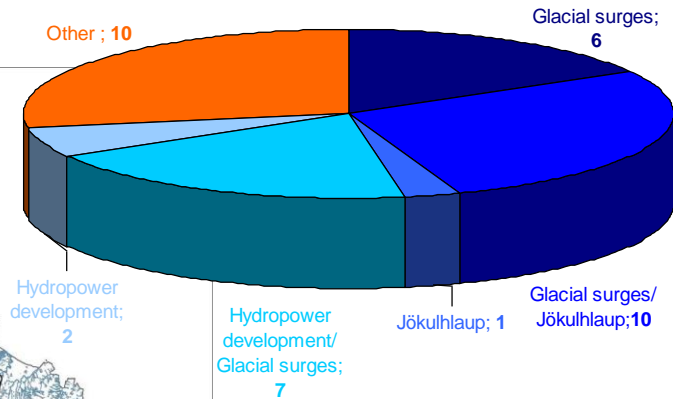
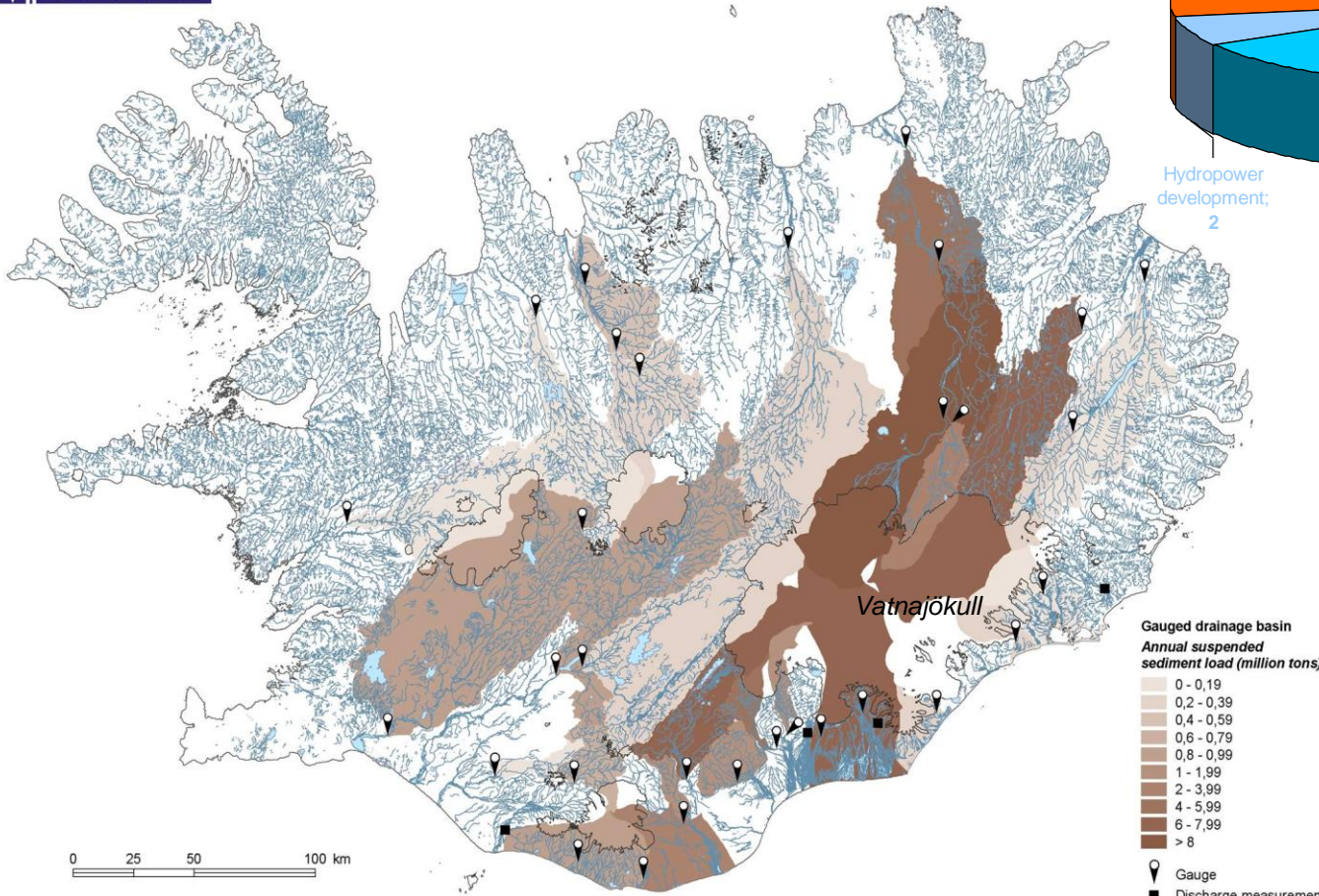
↑ increasing suspended load

River, sampling site	Susp. sed. load (mill. tons year ⁻¹)	Environmental factors
Jökulsá á Fjöllum, Grímsstaðir	7.5	Jökulhlaups/groundwater fed/glacial surges
Skaftá, Sveinstindur	6.6	Glacial surges/jökulhlaups
Jökulsá á Dal, Hjarðarhagi	5.8	Glacial surges
Ása-Eldvatn	2.0	Glacial surges/jökulhlaups
Þjórsá, Krókur	0.8	Hydropower development/jökulhlaups/surges
Hólmsá	?	Rain flood events

Svifursframburður - áhrifaþættir

Hydrological Service
NATIONAL ENERGY AUTHORITY

0 25 50 100 km

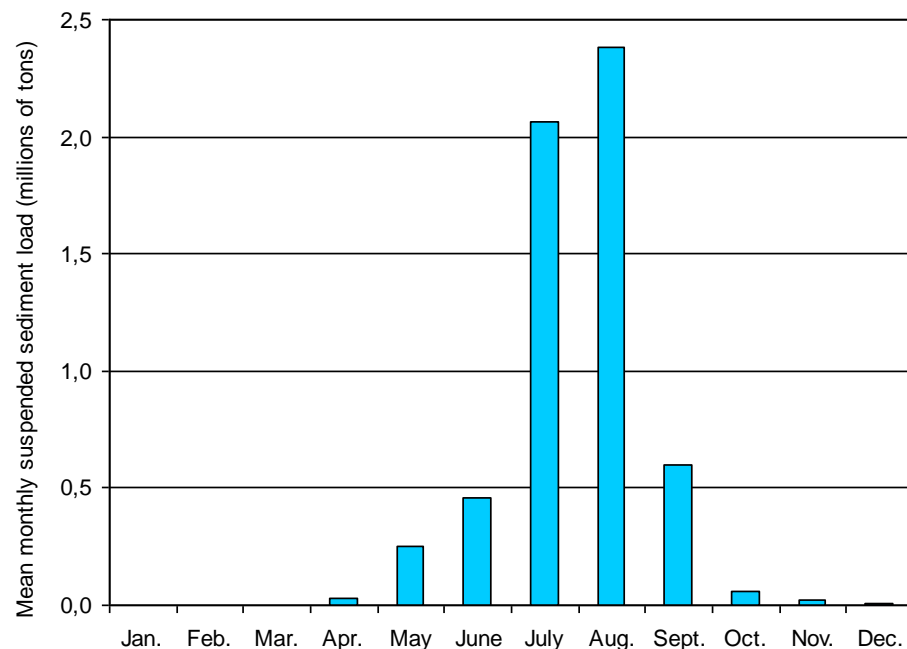
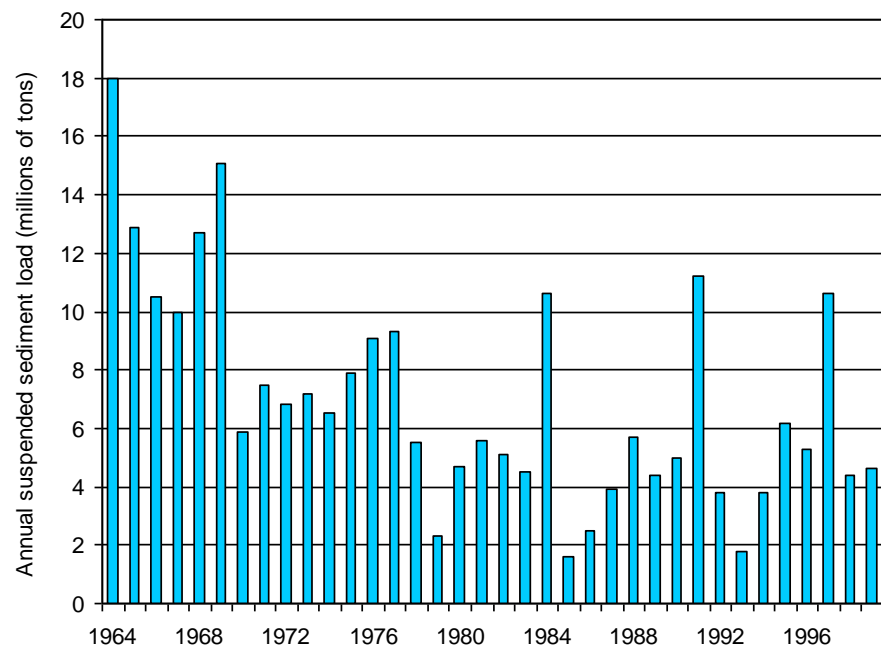
Helstu áhrifaþættir aurburðar

- Virkjanir og lónstæði
- Jöklabreytingar
  - framskrið og jökulhlaup

River and locality	Time interval for transport evaluations	Total suspended sediment transport in millions of tons per year
Blanda, Langamýri	1951-1990 (before hydropower construction)	0.45
Blanda, Langamýri	1992-1997 (after hydropower construction)	0.06
Thjórsá, Sandafell	before hydropower construction in 1974	3.0
Thjórsá, Sandafell	after hydropower construction in 1974	0.8
Jökulsá á Dal, Hjarðarhagi	1965-1999 (glacial surge in 1963/4)	6.7
Jökulsá á Dal, Hjarðarhagi	1970-1999 (glacial surge in 1963/4)	5.8
Hverfisfljót	1969-1994 (before glacial surge in 1994)	1.4
Hverfisfljót	1995-2000 (after glacial surge in 1994)	4.8
Djúpá	1983-1994 (before glacial surge in 1994)	0.5
Djúpá	1995-2000 (after glacial surge in 1994)	1.3
Skaftá, Skaftárdalur	1973-1994 including jökulhlaups (before glacial surge in 1994)	3.6
Skaftá, Skaftárdalur	1995-2000 including jökulhlaups (after glacial surge in 1994)	6.6

Aurburður – Jökulsá á Dal

- Mikill breytileiki innan árs og milli ára

Heildarframburður svifaurs

1970-1999 5.8 milljón tonn á ári

1965-1999 6.7 milljón tonn á ári

Ítarlegar aurburðarrannsóknir fyrir virkjun

- Mælingar á svifaursframburði
- Dreifing svifaurs innan farvegs
- Kornastærð svifaurs
- Framburður og kornastærð skriðaus
- Efnafræði vatns og svifaurs (samstarf við Raunvísindastofnun HÍ)
  - mælingar í Jökulsá á Dal, Jökulsá í Fljótsdal, Fellsá, Kelduá, Lagarfljóti

Aurburðarmælingar eftir virkjun

- 2009 fyrsta heila árið sem mælt er á mörgum stöðum – svifaur og efnafræði
  - Jökulsá á Dal, Lagarfljót, Fellsá, Jökulsá í Fljótsdal, Frárennslisskurður, Háslón
  - Niðurstöður liggja ekki enn fyrir árið 2009
  - Mikill breytileiki milli ár væntanlegur
  - Æskilegt að taka a.m.k. 3 ára tímabil til samanburðar

Aðrar mælingar tengdar aurburði

- Litur Lagarfljóts
  - Tilraunir með blöndun vatns
- Ljósdeyfing í Lagarfljóti
  - Svifaur getur haft áhrif á hversu langt niður í vatnsbolinn sólarljós nær
  - “Samfelldar” mælingar frá 2004
  - Ekki búið að birta niðurstöður frá >2006

